

WORKSHOP V. ÅRSMØDE I VUE
KOLDING, 2012

FILOSOFISK COACHING I KARRIEREVEJLEDNING

CHRISTIAN T. LYSTBÆK
AU, HERNING/DPU

Filosofi i karrierevejledning

Fra *ortodoxi* til *sofiafili* i studie- og erhvervsvejledning

- a. Filosofi som vejledningens baggrund
 - > Grundlag for vejledningsmål og -metoder
 - > Viden- og værdibaseret vejledning: *Ortodoxi* i vejledning

- b. Filosofi som vejledningens forgrund
 - > Genstand for vejledning
 - > Viden- og værdireflekteret vejledning: *Sofia-fili* i vejledning

Filosofi i karrierevejledning

Filosofi i studie- og erhvervsvejledning

- a. Al vejledning har en filosofi (et idégrundlag)
 - › Menneskesyn (viden-, værdi-, virkelighedsgrundlag)

- b. Vejledning kan filosofere over grundlæggende idéer
 - › Hvilken viden bygger man på?
 - › Hvilke værdier værdsætter man?
 - › Hvilke virkninger forsøger man at fremme?

”Skal jeg læse psykologi?”

Thorsten
(4. studieskift)

”De unges ændrede opvækstsituation berører [...] hele deres identitetsdannelse og livsanskuelse og synes at få vidtrækkende konsekvenser, både med hensyn til deres forhold til arbejdet og deres forhold til familieliv og kønsroller. [...] Nedbrydningen af normer og traditioner friscætter især de unge, men også de midaldrende, i et kaotisk markedsmæssigt rum uden faste grænser, hvor man hele tiden personligt må vælge og forme sin livsstil og sin identitet, og hvor muligheden for at vælge om, prøve noget nyt, eksperimentere og afprøve sine grænser konstant er til stede og skaber uro og usikkerhed.”

Simonsen & Katznelson (2000:11)

Mulighedssamfundet

Mange valgmuligheder

- › Baseret på forskelligt grundlag
 - i. Forskellige viden/informationskilder
 - ii. Forskellige værdisæt
 - iii. Forskellige verdensbilleder/livsformer

”Der er ikke længere en direkte eller bare indirekte sammenhæng mellem opvækstvilkår, familiebaggrund, økonomisk status og de unges *forestillinger* om, hvor de er på vej hen i deres uddannelses- og arbejdsliv. De unges krav peger i retninger, som langt fra altid er i trit med, hvad der kan indfries, og hvad der er samfundets forventninger og behov.”

Simonsen & Katznelson (2000:9)

”Min mor har altid lært mig, at jeg ikke skal tænke en skid over jobmuligheder og penge, og at jeg skal gøre hvad jeg vil. Det har jeg også indtryk af – det er det, der skaber de hele mennesker.”

Gymnasieelev
(Pless, 2001)

”Jeg har brug for at lave noget, hvor jeg kan udvikle mig som menneske. Jeg har ikke brug for bare at tjene penge. [...] så får jeg ikke nogen personlig tilfredsstillelse”.

Mand i aktivering, 23 år
(Katznelson, 1999)

”Jeg studerer fordi jeg kan lide det og kan se det meningsfulde i det. Jeg har aldrig bestemt mig for hvilken retning jeg skulle vælge. Jeg har ikke et bestemt mål – et kald – med min uddannelse. Jeg har altid valgt ud fra interesser og ikke efter hvad jeg kunne forestille mig det kunne bruges til i sidste ende. Mine interesser er noget jeg fornemmer mig frem til, og derfor kan jeg som regel mærke mine valg før jeg bevidst træffer dem.”

Studerende
(Simonsen & Katznelson, 2000:10)

Refleksion

Har du oplevet, at gode idéer har hæmmet den vejledningssøgende?

”One of the most significant developments in counselling within the past decade has been the emergence of a growing interest among counsellors and psychotherapists in the relevance of philosophical insights and ideas. [...] A increasing numbers of counsellors are realizing that the personal issues and dilemmas that their clients present in the therapy room can in fact be addressed using philosophical ideas and methods. A new approach – philosophical counselling – has become established”.

McLeod (2003:270)

Filosofisk momentum i vejledning

Filosofisk *momentum* i karrierevejledning

- A. Undren (oplevelse af berørthed)
 - › Søger mening gennem fænomenologisk forståelse
- B. Usikkerhed (oplevelse af usikkerhed)
 - › Søger mening gennem konstruktionistisk forståelse
- C. Underlighed (oplevelse af underlig kompleksitet)
 - › Søger overblik

”The counselling orientation that most vividly illustrates the application of philosophical ideas is the existential approach, which draws upon the ideas of existential philosophers such as Heidegger, Kierkegaard, Sartre and Merleau-Ponty [...]. The aim of existential philosophy is to understand or illuminate the experience of `being-in-the world´. Existential thinkers use the method of phenomenological reduction to `bracket off´ their assumptions about reality, in an attempt to arrive closer to the `essence´ or truth of that reality. The aim is to uncover the basic dimensions of meaning or `being´ that underpin everyday life, and by doing this to be better able to live an *authentic* life.”

McLeod (2003:271)

Ad.A. Etisk-eksistentiel vejledning

Søger dybere mening

- › Fænomenologisk forståelse af en *grebthed*
 - Åben undren i forhold til "levet erfaring"
 - Leder efter udtryk for livsindtryk (meningsfuldhed)

(Hansen, 2008, o.a.)

”Når vi undres bliver vi [...] tavse. Vi standser op, bliver opmærksomme og lytter intenst. Først når denne tavshed og lytten indfinder sig, kan vi blive nærværende over for det, vi dybest set anser for at være det værdifulde i vores liv. Først da bliver vi i stand til at give udtryk for de livsindtryk, som berører os og opleves som meningsfulde. [...]

Uddannelses- og vejledningssystemet generelt er først og fremmest optaget af at give elever, vejledte eller studerende mulighed for afklarings- og læringsrum, hvor de lærer at forstå, hvad de siger og gør. Oftest lever vi [...] i en modus af *downloading* og vanemæssige reaktioner og refleksioner. [...] At tænke er ikke det samme som at erkende. Ligesom meninger ikke er det samme som meningsfuldhed. [...] I stedet for et sprog, der taler ud fra en ydre iagttagende selvrefleksion må vi lære (også) at tale med og ud fra et fænomenologisk `indersprog`. Vi må lære at tænke og tale *fra* en levet erfaring, fra en grebthed og ikke kun ud fra en begrebet verden.”

Hansen (2008:16-17,29)

Ad.B. Konstruktionistisk vejledning

Søger konstruktiv mening

- › Konstruktionistisk forståelse af "greb" og begreber
 - Åben undersøgelse af "konstruerede" erfaringer
 - Leder efter positive konstruktioner af erfaring

(Gergen, 2005, o.a.)

”I systemisk baseret coaching er der fokus på at bringe fokuspersonen i en konstruktiv og hensigtsmæssig dialog med sig selv [...] og hjælpe til at brede det netværk af tanker, følelser, handlinger og relationer ud, som er en del af fokuspersonens situation.”

Kledal (2008:101)

”An alternative explanation for the interest in philosophy among counsellors and psychotherapists can be found within recent developments in the therapy world itself. As evidenced by [...] this book, **there are now many competing psychological models of therapy. Can all these theories be valid? How are we to make sense of the similarities and differences between theories? Answering questions such as these requires access to meta-perspective**, from which psychological ideas can in turn be analysed and understood. Philosophy provides such a meta-perspective. It seems almost inevitable, then, that as theoretical diversity and integrationism have gained in force, so too has the impetus to cultivate a philosophically informed debate about the nature of therapy.”

McLeod (2003:271)

Ad.C. Kritisk-hermeneutisk vejl.

Søger ”brydende” meninger

- › Kritisk forståelse af greb, begreber og grebethod
 - Åben udforskning af ”praktiske” erfaringer
 - Leder efter afgrænsninger og begrænsninger af erfaring

”[Filosofisk samtale søger] at *gå ind i* den fastlåste, retningsløse, cirkulære eller stadigt gentagende tænkning og oplevelse for at *tænke med* og *tænke videre*, at bringe *bevægelse* i problemernes knudepunkt, *analytisk* at adskille, *syntetisk* at forbinde, at *overraske* og *udfordre*, for at gøre opmærksom på andre perspektiver og vurderinger osv.”

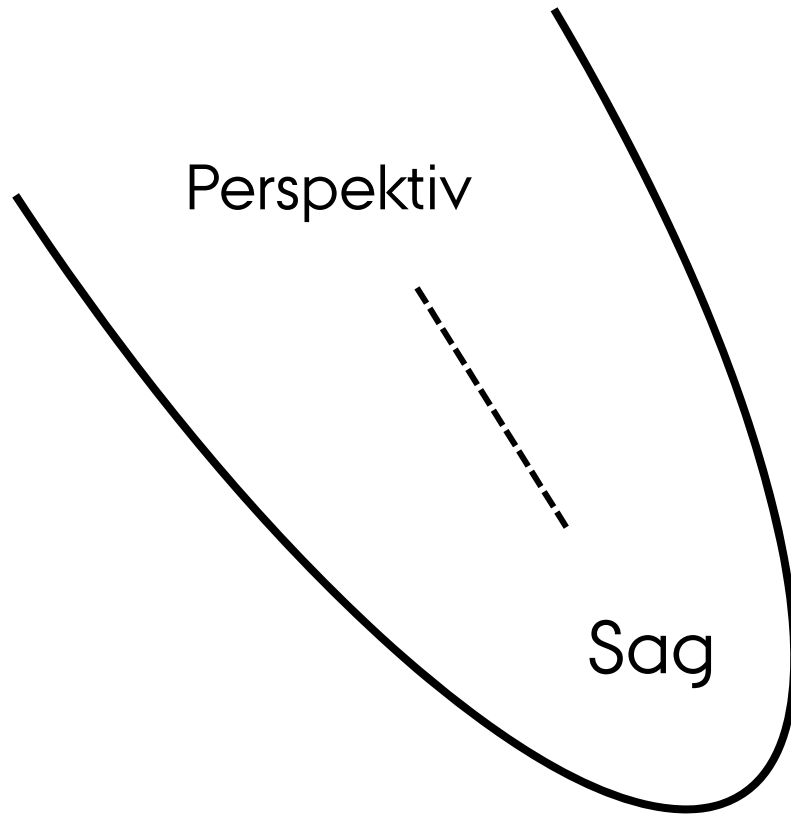
Achenbach (1984:7)

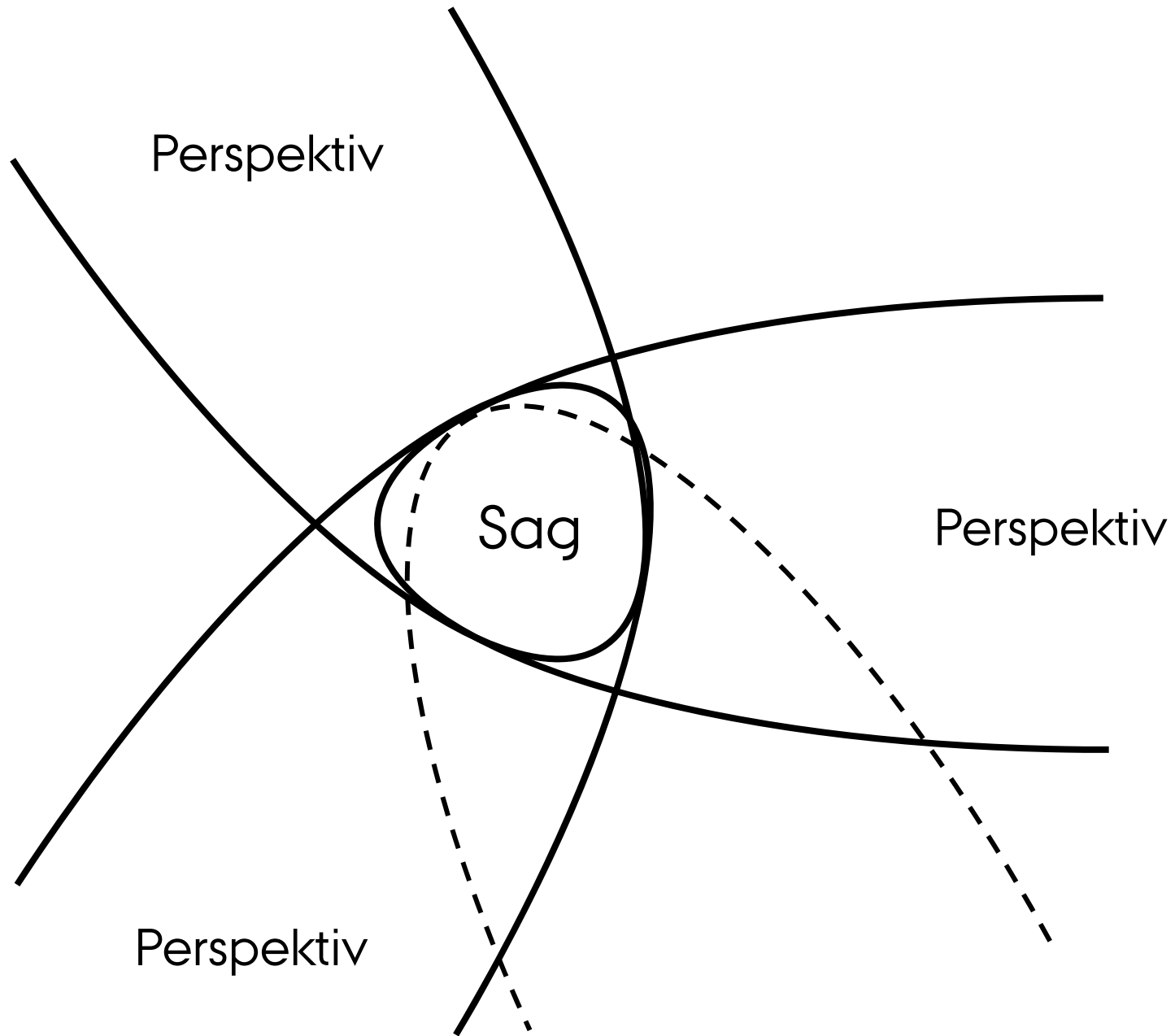
”*Protrepo* betyder på græsk `at vende mod`, `at anspore til`. Det dækker over kunsten at vende et andet menneske mod forestillinger, tanker og handlinger, der er efterstræbelsesværdige for det selv og for fællesskabet. [...] *Protreptikken søger efter den upersonlige grund bag det personlige liv. Den søger efter kriterier, ikke efter motiver; den søger efter værdier, ikke efter forklaringer; den søger efter grundholdninger, ikke efter bekendelser. [...]* Dukker de biografiske brokker op, og det gør de næsten altid, skal protreptikeren dekonstruere dem, således forstået af han søger efter de normer og kriterier, som udgør det perspektiv hvorudfra [...] de præsenteres.”

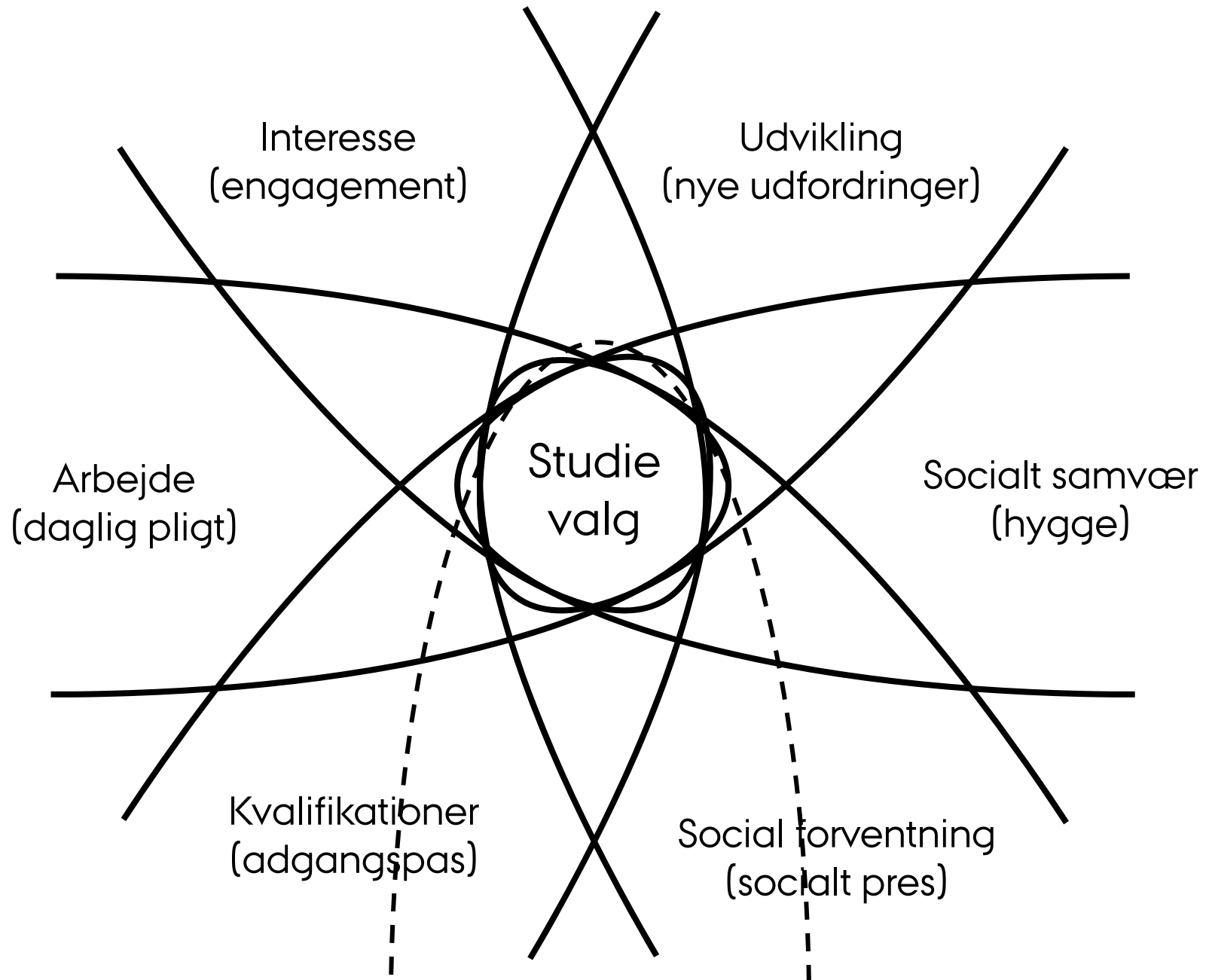
Kirkeby, m.fl. (2008:54,264)

”Filosofisk vejledning inviterer til at man i vejledningen filosoferer over sine grundforestillinger om hvad der er et godt valg, god vejledning, et godt liv, osv., dvs. gør disse grundforestillinger til genstand for filosofisk undren og undersøgelse. Som sådan forudsætter filosofisk vejledning ikke bestemte forståelser af, hvad der udgør et godt valg, god vejledning, en god uddannelse, et godt arbejde eller et godt liv. Det er grundlæggende spørgsmål, der ikke kan gives almene og endegyldige svar på. Det betyder ikke, at det er umuligt for den enkelte at finde svar på disse spørgsmål, som de stiller sig i vedkommendes liv. Men disse svar kan ikke gives status som almen- og endegyldige. De kan ikke besvares én gang for alle. Tværtimod må de hele tiden tages op på ny. Ikke bare af hver generation men af hvert enkelt menneske.”

Lystbæk (2011:140f)

Vejledningens idé

Vejledning har fået nye idéer

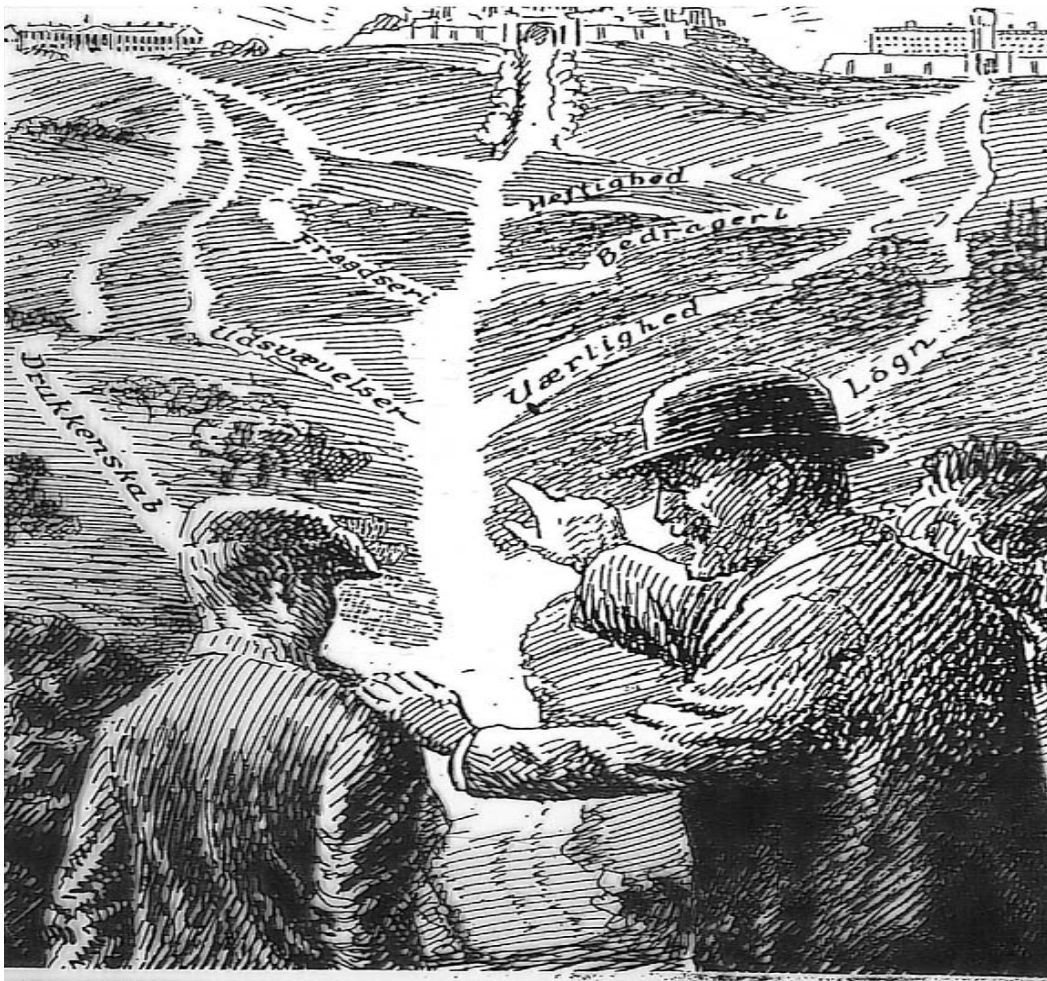
I. Vejviser

- › Vejleder har "indholdskompetencer" (giver svar)

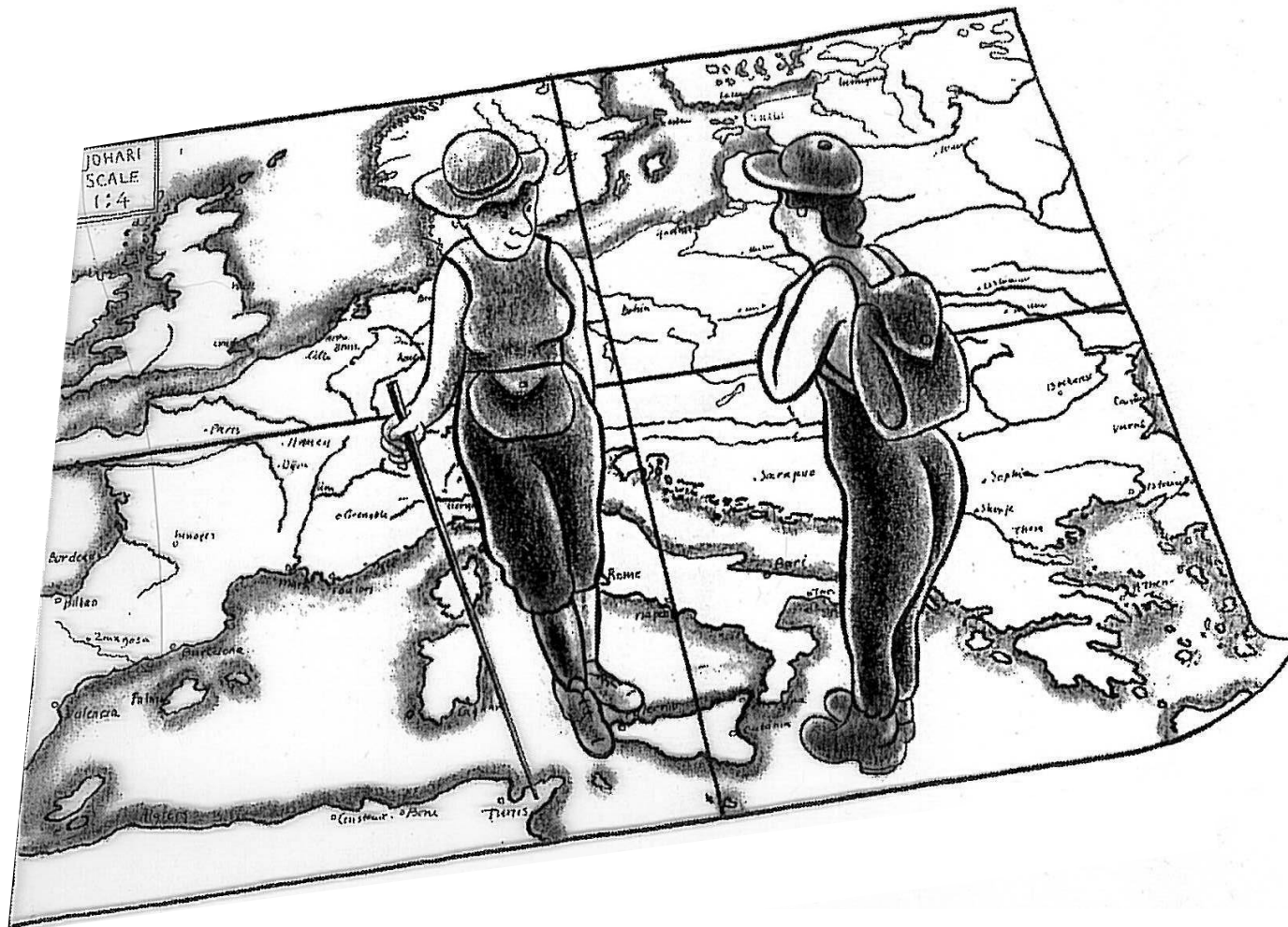
II. Stifinder

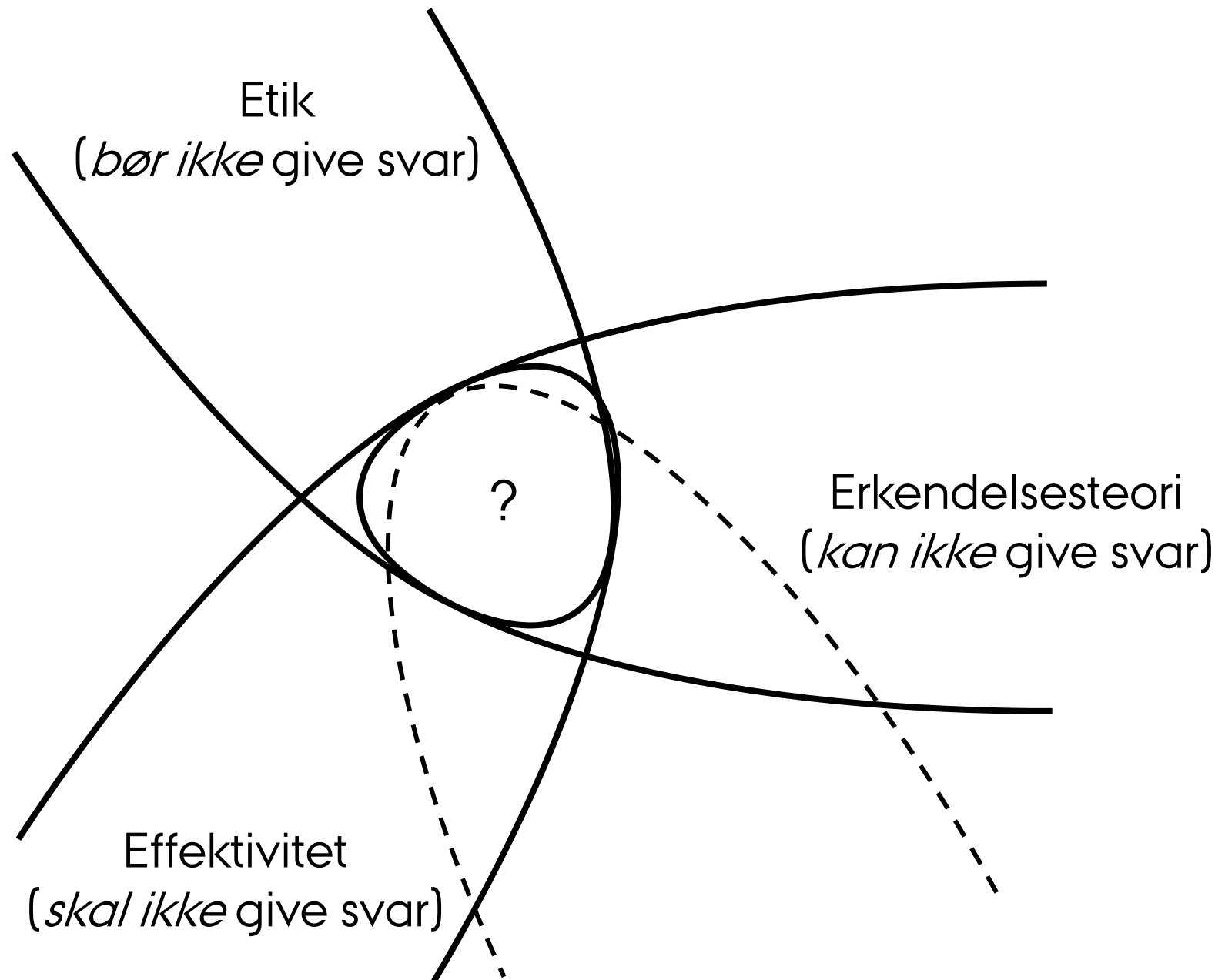
- › Vejleder har "proceskompetencer" (stiller spørgsmål)

Vejviseren instruerer (svarer)

Stifinderen reflekterer (spørger)

Vejledning i grupper?

Afgrænsning: Hvad kan vejledning i grupper, som individuel vejledning ikke kan?

Begrænsning: Hvad kan vejledning i grupper ikke? Hvordan kan man tage højde for dette?

Filosofisk refleksionsproces

Filosofisk samtale

1. Tænk højt (stil praktiske spørgsmål)
 - › Fortæl om en personlig oplevelse/praktisk erfaring
2. Tænk med (stil konstruktive spørgsmål)
 - › Udfold de gode idéer/principielle rationaler
3. Tænk mod (stil kritiske spørgsmål)
 - › Udforsk begrænsninger (*for meget af det gode*)

Opsamling

Afgrænsning: Konstruktive kommentarer?

Begrænsning: Kritiske kommentarer?

”Man kan ikke tænke, hvis
man ved, at man har ret.”

Tak for deltagelsen

Litteratur

Achenbach, G. 1984. Philosophische Praxis

Hansen, F.T: 2008. At stå i det åbne

Kirkeby, et al. 2008. Filosofisk coaching

Kledal: *Coaching i systemisk perspektiv*. I: Gørtz et al. (red) Coaching i perspektiv

Lystbæk, C.T. 2008. *Hen imod en afmystificering af coaching*. I: Gørtz et al. (red) Coaching i perspektiv

Lystbæk, C.T. 2009. *Pædagogikkens terminologiske trængsel*. I: KvaN, 83,2

Lystbæk, C.T. 2011. *Eksistentialistisk vejledning*. I: Vejlederforum nr. 2, 2011

Lystbæk, C.T. 2012. Kan de vise vise vej. I: Plant et al. (red).
Vejledningsdidaktik

McLeod. 2003. Introduction to Counselling.

Simonsen & Katznelson. 2000. *Unges arbejdsbegreb*. I: Arbejdsliv, årg.2,nr.4